

**VÝUČBA RUSKEJ LITERATÚRY V SLOVENSKÝCH
ŠKOLÁCH: SONDY SÚČASNOSTI**

Bc. Lekeš Patrik

Katedra rusistiky

Ruská filológia

Školiteľ: prof. Natália Muránska, PhD.

Abstrakt

LEKEŠ, Patrik: *Výučba ruskej literatúry v slovenských školách: sondy súčasnosti*. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra rusistiky–školiteľ: prof. Natália Muránska, PhD. Nitra: FF UKF, 2zPSRJ15m, 2021, s. 18

Štruktúra a obsah práce spočíva v diagnostike súčasnej situácie v oblasti výučby ruskej literatúry v slovenských školách, v analýze percentuálnych údajov z hľadiska zastúpenia literárne orientovaných zadaní v učebniciach, a interpretácii zistení z dialógu s vybranými pedagógmi slovenského a ruského jazyka na základnej škole, štátnych gymnáziách a na bilingválnom gymnáziu. Budeme sa snažiť upresniť pozíciu ruskej literatúry v pedagogických dokumentoch v rámci súčasného vzdelávacieho systému na Slovensku a taktiež štúdií literárnych vedcov a pedagógov, s ktorými budeme súčasnú situáciu porovnávať. V prvej kapitole načrtujeme aktuálny stav výučby ruského jazyka a literatúry a z časti aj všeobecný aspekt výučby cudzojazyčnej literatúry v slovenských školách. Druhá kapitola práce pojednáva o konkrétnych zisteniach z výskumu a ich interpretácii.

Kľúčové slová: ruská literatúra, svetová literatúra, slovenské školy, Štátny vzdelávací program

Obsah

Úvod	4
1 MIESTO RUSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY V AKTUÁLNOM VZDELÁVACOM SYSTÉME NA SLOVENSKU	5
2 REALITA A PRÍSTUPNOSŤ ŽIAKOV K RUSKEJ LITERATÚRE V OSNOVÁCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL A GYMNÁZIÍ	8
Záver	16
Zoznam použitej literatúry	17

Úvod

Ruská literatúra je a predpokladá sa, že aj vždy bude nadčasovou a jednou z najšpecifickejších literatúr v rámci svetovej kultúry. Diela ruského literárneho prostredia naprieč storočiami dokázali adaptovať prvky rôznych iných svetových literatúr a kultúr, a tak sa stávali priekopníckymi a nadčasovými. V súčasnosti, v kontexte výučby, je práve ruskej literatúre udeľovaná menšia pozornosť ako v minulosti, čo považujeme za zbytočné, vzhľadom na didaktický, psychologický, sociálny a hlavne umelecký gnómický potenciál ruskej literatúry. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli preskúmať súčasný stav výučby ruskej literatúry v slovenských školách, a to primárne v Nitrianskom kraji. Pre náš výskum sme zvolili nasledovné školy: Základnú školu Tribečská v Topoľčanoch; Gymnázium, Ul. 17. novembra v Topoľčanoch; Gymnázium, Párovská 1 v Nitre a Slovensko-ruské bilingválne gymnázium vo Vrábľoch. Stredné odborné školy sme vynechali práve z dôvodu, že na daných typoch škôl je dôraz kladený na odborné predmety, a nie na všeobecný prehľad či kvalitnú prípravu v cudzojazyčnom vyučovaní ako napr. na gymnáziách. Výskum sme realizovali prostredníctvom riadeného dialógu s učiteľkami ruského a slovenského jazyka na nami vybraných typoch škôl. Následne sme analyzovali konkrétne učebnice ruského jazyka.

Prvá kapitola našej práce sa venuje teoretickému poňatiu pozície ruského jazyka a literatúry v slovenských školách, a to primárne z pohľadu pedagogických dokumentov určených štátom a literárnych štúdií. V druhej kapitole rozoberieme výsledky nášho výskumu a zodpovieme napr. otázky: „*Do akej miery je začlenená ruská literatúra do slovenských škôl?*“ či „*Koľko percent z učebníc je venovaných práve ruskej literatúre?*“.

1 MIESTO RUSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY V AKTUÁLNO M VZDELÁVACOM SYSTÉME NA SLOVENSKU

V rámci vzdelávania na Slovensku má vo všeobecnosti výučba cudzích jazykov svoje špecifické miesto, a preto je podstatné si priblížiť osobitosti ukotvenia cudzieho jazyka, konkrétne ruského jazyka a literatúry v Štátnom vzdelávacom programe a aj jeho štandardné úrovne vzdelávania. Pre porovnanie je dôležité uviesť aj poznatky z výskumnej činnosti literárnych vedcov a ich pohľad na didaktický charakter literatúry.

V minulom storočí bola výučba literatúry v slovenských školách omnoho viac ovplyvnená ruskou literatúrou, respektíve ruská literatúra bola neodmysliteľnou súčasťou literárnej výchovy v školách. Ako uvádza prof. Červeňák vo svojej štúdiu *Slovensko-ruských literárnych relácií* (1986), že priestor, ktorý bol vymedzený pre ruskú, vtedy primárne pre sovietsku literatúru v systéme vzdelávania na stredných školách, bol charakteristický neustálymi zmenami. Vybrané tvrdenie tak vieme implementovať aj do súčasnosti, kedy sú podmienky pre výučbu cudzojazyčnej literatúry neustále obnovované či transformované.

Červeňák (1986, s. 5 – 6) predpokladal, že práve ruská literatúra je originálnym prvkom a fenoménom so špecifickým ideovo-estetickým charakterom, čo môže byť v kontexte vzdelávania a výchovy žiakov veľmi užitočné. Z hľadiska danej výchovno-vzdelávacej povahy ruskej literatúry následne vyplýva, že učiteľ, ktorý má žiakom predostrieť určité čaro a potenciál vybranej literatúry, musí obsiahnuť tri základné metodické a komunikačné roviny literatúry, a to podstatu literatúry, aktuálnosť literatúry a taktiež slovensko-ruské medziliterárne vzťahy.

Kusá (1997, s. 80) sa vo svojej štúdiu odvoláva na slová Čepana (1992)¹, že národná literatúra, a to konkrétne ruská, by mala predstavovať v pedagogickom diskurze určitú schránku, ktorá v sebe nesie historický aspekt rôznych literárnych generácií a smerov či konkrétnych autorov, ktorú je potrebné ochraňovať. Realita v rámci výučby literatúry však nie vždy spĺňa daný predpoklad.

¹ Pozri aj: ČEPAN, O. Literatúra medzi centrom a perifériou. In: *Literárne bagately*. Bratislava: Archa, 1992.

Na edukačný charakter ruskej literatúry v spojení s chápaním literatúry ako depozitu rôznych generácií a smerov veľmi trefne poukazuje Červeňák (1986, s. 14), ktorý tvrdí, že v kontexte požiadaviek na rozvoj schopností a následne vlastností žiakov, nám ruská literatúra predostiera pestrú paletu možností pre uplatnenie aktivity a tvorivosti pri práci s literárnym textom. Autor uvádza, že „*literatúra je výpoveďou človeka o človekovi pre človeka*“. Obsah diel ruskej literatúry tak v sebe prináša témy, ktoré sú aktuálne a pre človeka známe, ale z rôznych pohľadov na danú životnú problematiku. Napriek historickej platnosti konkrétnych literárnych období je ruská literatúra nadčasovou, pretože svojimi témami presahuje svojou obsahovou stránkou až do života súčasnej spoločnosti.

Kusá (1997, s. 82 – 83) orientuje svoju pozornosť na metodický charakter literatúry 20. storočia. Tvrdí, že práve ruská literatúra 20. storočia má veľké pedagogické predpoklady bez nejakých konkrétnych obmedzení v jej výučbe. Ruská literatúra vybraného historického obdobia nesie vo svojej podstate vlastné slabiny, ktoré by čiastočne mohli konštruovať isté úskalnia vo výchovno-vzdelávacom procese, aj vzhľadom na svoju ideológiu. Avšak, pred rokom 1989 mala práve ruská literatúra, hlavne na stredných školách, veľmi výrazné postavenie, a to aj vo vzťahu k slovenskej literatúre. Podľa autorky je potrebné aj v súčasnosti vrátiť ruskej literatúre jej miesto vo vzdelávacom systéme na Slovensku, ktoré jej právom prislúcha.

Rovnako ako Kusá (1997), rozlišuje podmienky kladené na výučbu ruskej literatúry aj aktuálny vzdelávací systém na Slovensku, pričom iné predpoklady a podmienky sú kladené v rámci výučby na ZŠ, iné na SŠ a diametrálne odlišné na VŠ.

V súčasnom vzdelávacom systéme na Slovensku sa stretávame s niekoľkými úrovňami vzdelávacích programov pod súhrnným názvom ISCED, pričom vydeľujeme jednotlivé stupne ISCED podľa typov škôl. ISCED 0 je vymedzený pre materské školy, a teda pre predprimárne vzdelávanie a ISCED 1 zabezpečuje primárne vzdelávanie od 1. – 4. ročník ZŠ. S ruským jazykom sa žiaci majú možnosť zoznámiť až na 2. stupni základných škôl, ktorý spadá pod ISCED 2 a následne na úrovni ISCED 3, ktorá zahŕňa všetky typy gymnázií, stredné odborné školy a taktiež stredné odborné učilišťa. Rozoznávame ešte ISCED 4, ktorý zabezpečuje striktné tzv. „nadstavbové vzdelanie“ a ISCED 5 vzťahujúci sa na vysoké školy a univerzity (Štátny pedagogický ústav, 2020, cit. 10.03.2021).

Od školského roka 2019/2020 bola do legislatívy vložená zmena v oblasti výberu cudzieho jazyka. Ako uvádza Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR:

„Doteraz sa žiaci učili povinne anglický jazyk, a to už od tretieho ročníka. K nemu si zvolili v siedmom ročníku ďalší svetový jazyk (nemecký, taliansky, francúzsky, ruský alebo španielsky), ktorého vyučovanie vedela škola zabezpečiť...“ Zmena spočíva v tom, že žiaci dostávajú možnosť vybrať si v 3. ročníku ZŠ ako tzv. prvý cudzí jazyk aj iný jazyk ako anglický. Z danej zmeny v legislatíve taktiež vyplýva, že v prípade iného cudzieho jazyka ako prvého zvoleného jazyka, si musí žiak následne vybrať anglický jazyk v 7. – 9. ročníku ZŠ. Ak sa sústredíme na ruský jazyk, tak v súčasnosti už nemusí byť iba fakultatívnym predmetom v ZŠ. Avšak, *„Ministerstvo školstva predpokladá, že väčšina škôl zostane pri doterajšej praxi a naďalej bude vyučovať povinne anglický jazyk ako prvý cudzí jazyk“* (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2019).

Dr. Ľubica Horváthová sa k výučbe formou cudzojazyčného literárneho textu a k jej potrebám vyjadruje veľmi exaktne, a to prostredníctvom tvrdení rôznych autorov. Milovníci umeleckého textu vo výučbe cudzích jazykov z radov učiteľov sú si vedomí dôležitosti literárneho textu v rámci celkového rozvoja osobnosti žiakov, a to z hľadiska emocionálneho, ale aj kognitívneho vývinu žiaka (Lenčová, 2008) s dôrazom na rozvoj motivácie, schopnosti samostatne pracovať a taktiež kreativity žiakov (Homolová, 2003). Práve literatúra a jazyk ako taký prinášajú do vývinu žiakov veľký potenciál a rozmanitý vklad do rozvoja osobnosti. Literárny text je tak považovaný za prostriedok interpretácie potenciálu cudzieho jazyka a cudzích kultúr a žiak by mal dostať možnosť získať čo najviac z daného potenciálu cudzojazyčného textu, nakoľko ponúka nielen lingvistické a literárne aspekty cudzojazyčnej výučby, ale aj kultúrne a pragmatické (Kyloušková, 2009/2010). Podľa Kostelníkovej (2008) ďalej môžeme literárny text ponímať aj z hľadiska hodnotového systému človeka, kedy nám ponúka množstvo podnetov pre plnohodnotné diskusie o morálke a etike, či o kultúre a spoločnosti a následne aj o rozdieloch medzi jednotlivými kultúrnymi prostrediami (in Horváthová, 2012, s. 135 – 136).

2 REALITA A PRÍSTUPNOSŤ ŽIAKOV K RUSKEJ LITERATÚRE V OSNOVÁCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL A GYMNÁZIÍ

Z pohľadu učiteľov pôsobiacich v pedagogickej praxi je výber cudzieho jazyka pre žiakov závažným pedagogickým problémom. Výber 1. či 2. cudzieho jazyka v rámci výučby na ZŠ a SŠ na Slovensku značne prispieva k progresu všeobecného prehľadu žiakov. Skrz cudzí jazyk sa žiak dostáva bližšie k inonárodným kultúram, a teda aj ku konkrétnym inojazyčným literatúram.

Podľa učiteľiek ruského jazyka v školách má výber žiakov dva póly. Ruský jazyk si žiaci vyberajú práve preto, že je veľmi blízky slovenskému jazyku, nakoľko oba spadajú do kategórie slovanských jazykov. Práve vybraný aspekt blízkych slovanských vzťahov je vo veľa prípadoch rozhodujúci. Do procesu rozhodovania taktiež spadá aj cudzí jazyk, ktorý ovládajú rodičia, aby vedeli byť žiakovi nápomocní. Ak rodič ovláda aspoň čiastočne ruský jazyk, zohráva to veľkú úlohu pri výbere tzv. druhého cudzieho jazyka, prípadne rozhodujúcim prvkom je aj prítomnosť nositeľa ruského jazyka v rodine.

Ako uvádza Červeňák (1986, s. 5), rôzne formy, ktoré boli zavedené v období minulého storočia, by mali prechádzať neustálym progresom a viesť k určitému ideálnemu modelu výučby ruskej literatúry v slovenských školách.

V súčasnosti je však výber ruského jazyka ako druhého cudzieho jazyka vo veľmi znevýhodnenej situácii v porovnaní s rokmi minulého storočia. Žiaci sami vymedzujú dôvody, prečo si zvolili iný jazyk ako ruský. Jedným z hlavných mínusov je iný druh abecedy. Žiaci majú veľký rešpekt pred učením azbuky. Ďalším prvkom, ktorý pokladajú za problém, je nižšia popularita ruského jazyka v spoločnosti v porovnaní s inými jazykmi, ako napr. nemeckým jazykom, ktorý je pri výbere zvolený častejšie ako ruský. Problém však spočíva primárne v neinformovanosti žiakov o danom jazyku. Do rozhodovacieho procesu nezaraďujú napr. získanie informácií o tom, koľko percent populácie ovláda ruský jazyk a aké sú špecifiká a možnosti uplatnenie ruského jazyka. S výberom ruského jazyka tak zákonite súvisia aj nedostačujúce poznatky a nevyužitý potenciál vychádzajúci z oblasti ruskej literatúry.

Odlíšná situácia však nastáva pri výučbe ruskej literatúry na vysokých školách či univerzitách, konkrétne na katedrách rusistiky či slavistiky. Práve tu zohráva ruská literatúra veľmi dôležitú úlohu. V rámci prvých seminárov, kde sa študenti stretávajú s ruskou literatúrou však dochádza mnohokrát k značným nejasnostiam či úplnej

neznalosti niektorých zásadných diel ruskej literatúry.

Všetky nejasnosti poznania ruskej literatúry a jej potenciálu tak vychádzajú práve zo vzdelávacieho systému na školách. Rovnako, ako uvádza prof. Červeňák (1986), ruská literatúra je zaradená aj pod predmet slovenský jazyk a literatúra do oblasti svetovej literatúry. Žiaci tak majú možnosť venovať sa ruskej literatúre z dvoch hľadísk – v koncepte predmetu ruský jazyk alebo v rámci svetovej literatúry na hodinách slovenského jazyka a literatúry. Na hodinách ruského jazyka v nebilíngválnom prostredí majú žiaci predostieraný umelecký text vo forme úryvkov v originálnom znení alebo v podobe rôznych cvičení. Na hodinách slovenského jazyka a literatúry sa s podobou ruskej literatúry zoznamujú žiaci formou prekladov či životopisov autorov a informácií o obdobiach, kedy boli diela napísané.

V rámci výučby na základných školách je ruská literatúra vo veľmi úzkom meradle uvádzaná na hodinách slovenského jazyka a literatúry, a to podľa žánrového zaradenia autorov. Prvým predstaviteľom ruskej literatúry, s ktorým prichádzajú žiaci do sprostredkovaného kontaktu je A. S. Puškin ako zástupca poézie. Ďalej je do zoznamu autorov zaradený I. A. Krylov ako bájkar a Izák Azimov ako predstaviteľ vedecko-fantastickej literatúry. Avšak, diela na hodinách neanalyzujú, iba uvádzajú vybraných autorov ako predstaviteľov daného obdobia či žánru. V osnovách predmetu ruský jazyk máme možnosť nájsť o niečo viac poznatkov o ruskej literatúre. V učebniciach² využívaných na ZŠ sme zistili, že iba 9,4 % strán v týchto učebniciach obsahuje nejakú informáciu o ruskej literatúre, napr. formou krátkych úryvkov alebo fotografií vybraných ruských autorov, ktoré môžu slúžiť ako podklad pre lepšie poznanie ruskej literatúry.

Gymnázia majú výraznejší priestor pre aplikáciu ruskej literatúry do výučby. Daný priestor poskytujú jednak hodiny slovenského jazyka a literatúry, ale aj literárno-jazykovedný seminár pre maturantov. Rovnako ako na základnej škole, aj nami vybrané gymnázium postupuje podľa žánrov tak, ako sa dohodla predmetová komisia. Vo 4. ročníku 8-ročného gymnázia je zaradený už vyššie spomínaný Izák Azimov tiež v rámci vedecko-fantastickej literatúry. Ďalej v 7. ročníku 8-ročného a súbežne v 3. ročníku 4-ročného gymnázia je do zoznamu autorov zaradený L. N. Tolstoj s jeho dielom *Anna Karenina*. Následne ako príklad psychologického románu rozoberajú tvorbu F. M. Dostojevského a jeho dielo *Zločin a trest*. V 8. ročníku 8-ročného

² Ruský jazyk pre 5. ročník základných škôl 5 (2009) a Ruský jazyk 6. ročník základných škôl 6 (2009)

gymnázia a 4. ročníku 4-ročného gymnázia žiaci analyzujú dielo *Eugen Onegin* a životopis jeho autora A. S. Puškina. Pri analýzach obdobia ruskej avantgardy sa vo všeobecnosti rozoberá iba tvorba V. V. Majakovského.

Učiteľka slovenského jazyka a literatúry taktiež uviedla, že v súčasnosti vytláčajú iné národné literatúry práve ruskú literatúru z osnov, a pre kvalitné a dostačujúce uchopenie literárnych diel svetovej literatúry nie je vymedzená časová dotácia. Podľa Gregorovej a kol³. (2009), ktorá so svojimi kolegami pod záštitou Štátneho pedagogického ústavu vypracovala rámcový vzdelávací program pre predmet Slovenský jazyk a literatúra, sú diela a autori stanovení iba ako odporúčani. V niektorých žánroch sú zaradení aj autori ako V. Astafjev, A. Blok, S. Jesenin či I. Bunin v rámci moderny, ale napr. aj A. Čechov alebo M. Gorkij a A. Solženicyn. Na dané odporúčania zo ŠPÚ⁴, ako sme už uviedli vyššie, učitelia reagujú stručným výberom autorov v rámci dohody predmetovej komisie a prispôbujú sa žánrom a časovej dotácii.

Druhý zdroj poznania ruskej literatúry na gymnáziách spočíva v predmete ruský jazyk a hlavne v učebniciach ruského jazyka. Rôzne gymnáziá používajú rozličné učebnice a v súčasnosti sú nastavené prevažne učebnice «*Класс 1, 2, 3*» alebo «*Радыга по новому 1, 2, 3*». V učebniciach ruského jazyka sú rôznorodo zakomponované aspekty ruskej literatúry a primárne sa jedná o zadania pre prácu s fotografiami a biografiami autorov či s krátkymi úryvkami literárnych diel. Pre lepšiu demonštráciu uvádzame v nasledujúcej tabuľke aj percentuálne zastúpenie strán v učebniciach, na ktorých nájdeme akúkoľvek informáciu, fotografiu či zadanie spojené s ruskou literatúrou:

Učebnica	Percentuálny podiel strán obsahujúcich informácie z oblasti ruskej literatúry
« <i>Класс 1</i> »	1 %
« <i>Класс 2</i> »	1,76 %
« <i>Класс 3</i> »	3,28 %

³ Kolektív autorov: Ivana Gregorová, Marián Lapitka, Renáta Somorová, Katarína Vaškaninová, Karel Dvořák

⁴ Štátny pedagogický ústav SR

« <i>Радуга по новому 1</i> »	4,69 %
« <i>Радуга по новому 2</i> »	1,6 %
« <i>Радуга по новому 3</i> »	6,25 %

Tabuľka 1: *Percentuálny podiel strán z učebníc ruského jazyka obsahujúcich informácie z oblasti ruskej literatúry (autorská tabuľka).*

Z tabuľky môžeme jasne dedukovať 2 základné zistenia. Postupnosť pridávania možností oboznámiť sa s ruskou literatúrou je vymedzená konkrétnym ročníkom gymnázia a vzhľadom na zvyšujúcu sa úroveň ovládania jazyka aj primeraná. Avšak, percentá nám ukazujú, že v kontexte množstva strán v jednotlivých učebniciach, ktorých počet dosahuje od 150 do 300 strán na jednu učebnicu, je percentuálne zastúpenie ruskej literatúry v učebniciach veľmi nízke. Možno tak usúdiť, že priestor pre uchopenie a rozšírenie poznania ruskej literatúry žiakmi je dostatočný s možnosťou progresu, ale nie je dostatočne využitý.

Ak sa vrátíme k edícii učebníc *Радуга по новому*, existujú aj učebnice staršieho vydania z edície *Радуга*⁵, ktoré mnoho učiteľov z praxe považuje za omnoho efektívnejšie a ich vyradenie zo zoznamu predpísaných učebníc považujú za nekorektné. V danej edícii učebníc taktiež nefigurovalo vysoké percento literárne zameraných zadaní, v priemere okolo 3 – 7 %, ale dané zadania boli viac prepracované a odbornejšie zakomponované do učebníc, z čoho vyplýva, že v daných učebniciach bola nízka kvantita vyrovnávaná vyššou kvalitou zadaní.

Samostatnou kategóriou v oblasti výučby ruskej literatúry je Slovensko-ruské bilingválne gymnázium vo Vrábľoch, v ktorom je ruská literatúra vyučovaná ako samostatný predmet vzhľadom k jeho špecializácii. Od 2. ročníka sa žiaci začínajú oboznamovať s predstaviteľmi rôznych literárnych smerov, žánrov a období ruskej literatúry. V osnovách daného predmetu je vymedzených 8 hodín pre biografiiu a tvorbu jedného autora. Prevažná časť z daných hodín ruskej literatúry spočíva práve v analýze diela a životopisov autorov. Do zoznamu sú zaradení autori ako A. S. Puškin, F. M. Dostojevskij, B. L. Pasternak a mnohí iní, čo poukazuje aj na dobovú rozmanitosť diel, ktorým sa venujú. Medzi diela je konkrétne zaradené napr. dielo *Kapitánova dcéra*, *Revízor*, *Doktor Živago* a mnoho iných, ktoré uvádzame v nasledovnej tabuľke:

⁵ Радуга 1 (1997) a Радуга 2 (1999) pre stredné a jazykové školy

<u>Автор</u>	<u>Произведения</u>
Автор неизвестный	«Слово о полку Игореве»
А. С. Пушкин	«Евгений Онегин», «Медный всадник», «К А. П. Керн», «Борис Годунов», «Капитанская дочка», «Сказка о царе Салтане», «Сказка о рыбаке и рыбке».
М. Ю. Лермонтов	«Парус», «Демон», «Герой нашего времени»
Н. В. Гоголь	«Ревизор», «Мёртвые души», «Тарас Бульба», «Шинель»
Ф. М. Достоевский	«Белые ночи», «Преступление и наказание», «Идиот», «Братья Карамазовы»
И. С. Тургенев	«Муму»
Л. Н. Толстой	«Война и мир», «Анна Каренина», «Воскресение», Сказки
А. П. Чехов	«Чайка», «Дядя Ваня», «Вишнёвый сад», «Три сестры», «Ванька», «Спать хочется», «Хамелеон»
М. Горький	«Макар Чудра», «Легенда о Данко», «Детство», «Мои университеты», «Старуха Изергиль»

А. А. Блок	«Двенадцать»
С. А. Есенин	Поэма: «Анна Снегина», Стихи: «Письмо к матери», «Москва кабацкая»
В. В. Маяковский	Стихи: «Флейта-позвоночник», «Облако в штанах», «Стихи о советском паспорте»
В. Хлебников	«Заклятие смехом»
И. Ильф, Е. Петров	«Золотой телёнок», «Двенадцать стульев»
М. А. Шолохов	«Судьба человека», «Тихий Дон»
А. И. Солженицын	«Один день Ивана Денисовича», «Архипелаг ГУЛАГ»
А. А. Ахматова	Стихи – выбор
Б. Л. Пастернак	«Доктор Живаго»
М. И. Цветаева	Стихи: «Анне Ахматовой», «Бабушке», «Встреча с Пушкиным...»

И. А. Бунин	Рассказы – выбор
И. А. Бродский	Стихи – выбор
Б. Ахмадулина	Стихи – выбор
М. А. Булгаков	«Мастер и Маргарита», «Собачье сердце»
В. Г. Распутин	«Рудольфио», «Живи и помни»
Е. А. Евтушенко	«Ягодные места», выбор из поэзии
В. С. Высоцкий	«Я не люблю», «На братских могилах не ставят крестов», «Кони привередливые», «Спасите наши души...»
И. Денежкина	«Дай мне!»

Tabuľka 2: Zoznam literárnych diel a ich autorov v osnovách pre bilingválne gymnázium (Slovensko-ruské bilingválne gymnázium, Vráble, 2020).

Podľa vybranej tabuľky je očividné, že systém bilingválnych gymnázií na Slovensku je odlišný od iných slovenských škôl, ale z hľadiska rôznorodosti diel je zoznam autorov a diel inšpiratívny.

Praktikujúce učiteľky ruského a slovenského jazyka sa prikláňajú k rozšíreniu možností výučby literatúry, pretože nedostatočným priestorom pre literatúru následne

trpí aj všeobecný prehľad žiakov a dochádza k situáciám ako zámena autorov a diel či nedostatočné poznanie základných diel svetovej literatúry a mnohokrát aj dobových kontextov. Prostredníctvom literatúry predsa majú žiaci možnosť lepšie spoznávať históriu, kultúru a jazyky iných národností. Nielen z poznatkov z pedagogickej praxe opýtaných učiteliek, ale aj z vlastných skúseností z povinnej pedagogickej praxe vieme, že niektorí žiaci nedokážu rozlíšiť F. M. Dostojevského od L. N. Tolstého alebo ani len netušia, kto je Raskoľnikov.

Podľa výsledkov nášho prieskumu a výskumu v oblasti percentuálneho zastúpenia literárne orientovaných úsekov v učebniciach ruského jazyka môžeme dedukovať, že ruská literatúra už nemá takú silnú pozíciu vo výchovno-vzdelávacom procese na slovenských školách ako v minulosti, na čo sme aj poukázali vyššie prostredníctvom štúdie prof. Červeňáka: *Slovensko – ruské literárne relácie /z hľadiska slovenských stredných škôl/* z roku 1986, ktorú sme uviedli pre porovnanie so zastúpením ruskej literatúry v slovenských školách v minulom storočí.

Záver

Cieľom našej práce bolo predostrieť súčasnú situáciu vyučovania ruskej literatúry v kontexte výučby ruského jazyka a svetovej literatúry v rámci slovenského jazyka a literatúry. Taktiež sme sa v práci snažili uviesť exaktné výsledky percentuálnych analýz učebníc ruského jazyka, a konkrétne zadaní, ktoré sa dotýkajú ruskej literatúry. V rámci výskumu sme tak operovali na rozhraní literárnej vedy a didaktiky.

V prvej kapitole našej práce sme pojednávali o teoretickom uchopení výučby cudzojazyčnej literatúry, konkrétne ruskej literatúry z pohľadu Štátneho vzdelávacieho programu a porovnávali sme ho s poznatkami štúdií literárnych vedcov.

V druhej kapitole sme sa venovali konkrétnym zisteniam z riadeného dialógu s učiteľkami slovenského a ruského jazyka na slovenských školách a percentuálnym výsledkom analýzy učebníc z hľadiska literárne orientovaných úloh v konkrétnych učebniciach, ktoré sú v súčasnosti používané pre výučbu ruského jazyka, a to formou úryvkov, fotografií či životopisov.

Výsledky nášho výskumu jasne poukázali na nedostatočnosť a deficit v oblasti výučby ruskej literatúry a jej potenciálnych možností. Využili sme dva pohľady na vyučovanie ruskej literatúry v slovenských školách a oba ukázali, že situácia si žiada zlepšenie. V rámci svetovej literatúry je ruská literatúra veľmi oklieštená v porovnaní s inými (nemecká, britská...) a má nedostatočnú časovú dotáciu, čo je podmienené aj žánrovým spôsobom preberania literárnych diel. Druhá možnosť poznania ruskej literatúry v škole vychádza z dostupných učebníc ruského jazyka. Analýzou a percentuálnym vyhodnotením sme zistili, že počet zadaní či úsekov učebníc orientovaných práve na ruskú literatúru je minimálny, respektíve nedostačujúci na korektné a komplexné pochopenie ruskej literárnej tvorby žiakmi slovenských škôl.

Náš výskum považujeme za prvotný podklad pre ďalšie skúmanie v danej oblasti vzťahu literárnej vedy a didaktiky, z ktorého vychádza nutnosť spracovania možností zlepšenia situácie v oblasti cudzojazyčnej výučby, a to primárne výučby literatúry.

Zoznam použitej literatúry

Primárne zdroje:

- [1.] FOLPRECHTOVÁ, J. JELÍNEK, S., HŘÍBKOVÁ, R., ŽOFKOVÁ, H. 1997. *Raduga 1*. Bratislava : Fraus, 1997, 248 s. ISBN 80-88844-41-X.
- [2.] FOLPRECHTOVÁ, J. – JELÍNEK, S. – HŘÍBKOVÁ, R. – ŽOFKOVÁ, H. 1997. *Raduga 2*. Bratislava : Fraus, 1999, 232 s. ISBN 80-88844-17-7.
- [3.] JELÍNEK, S., ALEXEJEVA, L. F., HŘÍBKOVÁ, R., ŽOFKOVÁ, H. 2007. *Raduga po novomu 1*. Praha : Fraus, 2007, 128 s. ISBN 978-80-7238-659-8.
- [4.] JELÍNEK, S., ALEXEJEVA, L. F., HŘÍBKOVÁ, R., ŽOFKOVÁ, H. 2008. *Raduga po novomu 2*. Praha : Fraus, 2008, 128 s. ISBN 978-80-7238-700-7.
- [5.] JELÍNEK, S., ALEXEJEVA, L. F., HŘÍBKOVÁ, R., ŽOFKOVÁ, H. 2009. *Raduga po novomu 3*. Praha : Fraus, 2009, 128 s. ISBN 978-80-7238-772-4.
- [6.] KOVÁČIKOVÁ, E. – GLENDOVÁ, V. 2009. *Ruský jazyk pre 5. ročník základných škôl 5*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, s.r.o, 2009, 119 s. ISBN 978-80-10-01691-4.
- [7.] KOVÁČIKOVÁ, E. – GLENDOVÁ, V. 2010. *Ruský jazyk pre 6. ročník základných škôl 6*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, s.r.o, 2009, 141 s. ISBN 978-80-10-01869-7.
- [8.] KOŽUŠKOVÁ, M. – ORLOVA, N. – VÁGNEROVÁ, M. 2011. *Klass 1*. Praha : Klett, s.r.o, 2011. 181 s. ISBN 978-80-7397-074-1.
- [9.] KOŽUŠKOVÁ, M. – ORLOVA, N. – VÁGNEROVÁ, M. 2011. *Klass 2*. Praha : Klett, s.r.o, 2011. 203 s. ISBN 978-80-7397-108-3.
- [10.] KOŽUŠKOVÁ, M. – ORLOVA, N. – VÁGNEROVÁ, M. 2012. *Klass 3*. Praha : Klett, s.r.o, 2012. 304 s. ISBN 978-80-7397-072-7.

Sekundárne knižné zdroje:

- [1.] ČERVENÁK, A. 1986. *Slovensko – ruské literárne relácie: z hľadiska slovenských stredných škôl*. Banská Bystrica : Krajský pedagogický ústav v Banskej Bystrici, 1986, 115 s.

[2.] KUSÁ, M. 1997. *Literárny život. Literárne dianie. Literárny proces*. Bratislava : VEDA vydavateľstvo SAV, 1997, 192 s. ISBN 80-224-0463-2.

Sekundárne internetové zdroje:

[1.] GREGOROVÁ, I. a kol. 2009. [PDF]. *Štátny vzdelávací program: Slovenský jazyk a literatúra*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2009, 65 s. [cit. 2021. 03.12]. Dostupné na: <https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/slovensky_jazyk_a_literatura_isced3.pdf>.

[2.] HORVÁTHOVÁ, E. 2012. [PDF]. K otázke výberu cudzojazyčného literárneho textu v primárnom vzdelávaní. In *PHILOLOGIA.*, ISSN 1336-3786. roč. 22, č. 1 – 2, s. 135 – 148. [cit. 2021. 03.13]. Dostupné na: <https://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/pdf/Sucasti/Ustavy/Ustav_filologickych_studii/Philologia/Philologia_2012-1-2/XXII_Horvathova.pdf>.

[3.] MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. 2019. [online]. *Najväčšou zmenou vo vzdelávaní bude v novom školskom roku uvoľnenie výučby cudzieho jazyka*. Dostupné na: <<https://www.minedu.sk/najvacsou-zmenou-vo-vzdelavani-bude-v-novom-skolskom-roku-uvolnenie-vyucby-cudzieho-jazyka/>>.

[4.] MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. 2020. [online]. *Štátne vzdelávacie programy*. Dostupné na: <<https://www.minedu.sk/8387-sk/statne-vzdelavacie-programy/>>.

[5.] ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. 2015. [PDF]. *Štátny vzdelávací program pre gymnáziá*. Bratislava : MŠVVaŠ SR, 2015, 18 s. Dostupné na: <https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/statny_vzdel_program_pre_gymnazia.pdf>.

[6.] ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. 2020. [online]. *Stupeň vzdelania*. [cit. 2021. 03.10]. Dostupné na: <<https://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/statny-vzdelavaci-program-gymnazia/stupen-vzdelania/>>.

Študentská vedecká odborná činnosť (ŠVOČ)

ŠVOČ ponúka študentom vysokých škôl možnosť vypracovať odborné práce na témy súvisiace s oblasťou štúdia. Práca bola zaradená medzi víťazné a najlepšie práce v jednotlivých sekciách súťaže Študentská vedecká odborná a umelecká činnosť (ŠVOUČ) za rok 2021 na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Všetky ocenené a publikované práce v časopise Prohuman za rok 2021 nájdete tu: <https://www.prohuman.sk/category/typ-prispevku/the-best-of-svoc-2021>

Kontaktné informácie

UNIVERZITA
KONŠTANTÍNA
FILOZOFA **FILOZOFICKÁ**
V NITRE **FAKULTA**

Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Štefánikova 67, 949 01 Nitra
<https://www.ff.ukf.sk>

